

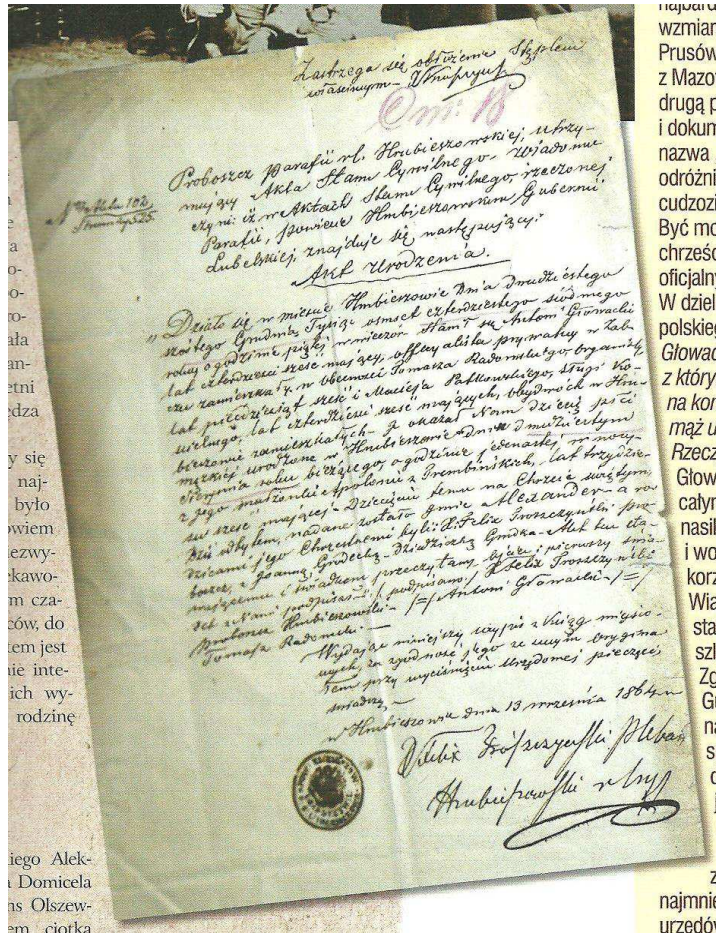

Bolesław Prus

(1847-1912)

patron
I Liceum Ogólnokształcącego
w Żarach

Najwcześniejsze lata

- urodził się w 1847 (wg niektórych źródeł w 1845) roku w Hrubieszowie,
- Jego rodzice to Apolonia z Trembińskich i Antoni Głowacki h. Prus,
- rodzice wczesnie umarli, a chłopcem zajmowała się rada familijna; szczególną opiekę sprawowała nad nim ciotka, Domicella z Trembińskich Olszewska,
- uczęszczał do szkoły realnej w Lublinie, później kontynuował naukę w Siedlcach i Kielcach,
- jako kilkunastolatek wziął udział w powstaniu styczniowym (1863), w którym doznał ciężkiej kontuzji głowy i nigdy już nie odzyskał w pełni zdrowia,
- po upadku powstania odbył karę więzienia w Lublinie.

Dom, w którym urodził się Bolesław Prus

Edukacja

- po wyjściu z więzienia ukończył liceum w Lublinie i rozpoczął studia w Szkole Głównej na wydziale matematyczno-fizycznym,
- w 1869 szkoła została zamknięta, a Głowacki nauki nie kontynuował; być może dlatego, że Uniwersytet Warszawski z rosyjskim językiem wykładowym nie cieszył się szacunkiem wśród polskiej inteligencji, a może także - co można wyczytać z jego opisów studenckiego bytowania - z powodu braku pieniędzy,
- przeniósł się do Puław, gdzie podjął naukę na Wydziale Leśnym Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa, jednak już we wrześniu 1870 roku wrócił do Warszawy, gdyż popadł w konflikt z jednym z rosyjskich profesorów,
- szacunek dla wiedzy i zainteresowanie naukami ścisłymi wyniesione ze szkoły pozostały mu do końca życia, podobnie jak potrzeba samokształcenia.

N 482.

INSPEKTOR I ZGROMADZENIE NAUCZYCIELI

Gimnazjum w Lublinie.

Młodzian *Stowacki Aleksander* obyczajami *Wzorowemi* zalecający się, wieku lat 18 liczący, po ukończeniu całkowitego kursu nauk w Szkole naszej, pragnąc przekonać nas, jaką korzyść z takowych odniósł, wypracował pod naszym okiem i bez obcej pomocy rozprawy w języku polskim i łacińskim na temata, przez nas zadane. Gdy w ten sposób dowiódł tak umiejętnego władania obu językami, jak i dostatecznej dojrzałości umysłu, poddany został ustnemu egzaminowi, na którym okazał postępy następujące:

w	Nauce Religii i Moralności	<i>celujacy</i>	w	Trygonometrii	<i>celujacy</i>
	Polskim	<i>celujacy</i>	„	Geometrii Analitycznej	<i>celujacy</i>
w	Rosyjskim	<i>Dostateczny</i>	„	Jeografii Politycznej	<i>Dostateczny</i>
	Łacińskim	<i>Dostateczny</i>	„	„ Matematycznej	<i>celujacy</i>
	Greckim	<i>Dostateczny</i>	„	Historii Powszechnej	<i>celujacy</i>
	Francuzkim	<i>Dostateczny</i>	„	„ Rosyjskiej i Polskiej	<i>Dostateczny</i>
	Niemieckim		„	Fizyce	<i>celujacy</i>
w	Logice	<i>Dostateczny</i>	„	Chemii	<i>celujacy</i>
„	Arytmetyce	<i>Dostateczny celujacy</i>	„	Historii Naturalnej	<i>celujacy</i>
„	Algebrze	<i>celujacy</i>	„	Kalligrafii	<i>Dostateczny</i>
„	Geometrii Elementarnej	<i>Dostateczny celujacy</i>	„	Rysunkach	<i>Dostateczny</i>
„	Solidometrii	<i>celujacy</i>			

O takowem uzdolnieniu młodzieńca *Stowackiego Aleksandra* poświadczając, mamy nadzieję, że tenże w dalszym biegu życia pobożnością, obyczajami, pracowitością, i pielegnowaniem nauk, jakich początki tu odebrał, przyniesie korzyść społeczeństwu, do którego wchodzi, a chlubę Szkole, którą opuszcza.

w Lublinie dnia *18/10* *października* 186*8* roku

INSPEKTOR GIMNAZYUM

Radca Kolegiaty H. Kuchowski

Stronka Populiczna

Nauczyciele

Emaxilow
Pom. Lupa

Dorośle życie

- w Warszawie, zdany na własne siły, zarabiał na studia jako guwerner korepetytor, co nie przynosiło jednak znacznych zysków,
- w wolnych chwilach pisywał listy do "Kuriera Świątecznego", które wciąż podpisywał pseudonimem Jan w Oleju,
- próbował różnych zawodów, dzięki którym mógłby zarobić na życie; był m.in. fotografikiem, ulicznym mówcą, ślusarzem w fabryce Lilpopa i Raua,
- w roku 1871 przetłumaczył *Logikę* Johna Stuarta Milla, a także napisał streszczenie tego dzieła angielskiego filozofa,
- po raz pierwszy spróbował też sił jako dziennikarz.

Dziennikarstwo

- za debiut prasowy Aleksandra Głowackiego uważa się zamieszczony w 22. numerze czasopisma *Opiekun domowy* z 29 maja 1872 roku artykuł społeczny „Nasze grzechy”,
- tego samego roku w czasopiśmie *Niwa* opublikowany został jego pierwszy artykuł popularnonaukowy o elektryczności,
- na łamach *Opiekuna domowego* w 1872 roku ukazywały się też felietony Głowackiego „Listy ze starego obozu”, które autor po raz pierwszy podpisał pseudonimem Bolesław Prus,
- Głowacki rozpoczął również współpracę z satyrycznymi pismami *Mucha* (od 1873 roku) i *Kolce* (od 1874 roku), dla których pisał prześmiewcze „Szkice społeczne” i liczne humoreski (najbardziej znane z nich to „Kłopoty babuni” oraz „To i owo”); także w *Niwie* ukazywał się jego stały felieton „Sprawy bieżące”; wszystkie publikacje zamieszczane w tych gazetach, ze względu na rozrywkowy charakter artykułów, autor podpisywał nazwiskiem Prus.

Kroniki

W różnych pismach, najliczniej w "Kurierze Warszawskim", w latach 1875-1887 publikował Prus kroniki. Poruszał w nich wszystkie istotne tematy życia publicznego, informował, pouczał, reagował na aktualne wydarzenia, a także wyszydzał. Poruszał również tematy drażliwe, nie ukrywał przy tym własnych emocji. "Kroniki" są nieocenionym dokumentem epoki, zapisem jej życia codziennego, poglądów ludzi i ich aspiracji.

Publicystyka Prusa stała się wzorem i inspiracją dla całego pokolenia. Zapoczątkowała nowoczesne, zaangażowane społecznie dziennikarstwo. Zdumiewa nie tylko jej różnorodność i poziom literacki, ale też jej bogactwo i ilość włożonej w nią pracy.

„Kroniki” wydane przez Zygmunta Szweykowskiego obejmują 20 tomów.

Twórczość literacka

Od 1879 intensywnie rozwija się Prus - literat. We wszystkich pismach, z którymi współpracował, zaczęły się ukazywać jego nowele i szkice powieściowe. Zawarł w nich ogromny wachlarz obserwacji społecznej ze wsi powłaszczeniowych, dworów szlacheckich, Warszawy, czyli obszarów, które znał z własnego doświadczenia.

Nowele i opowiadania

- *To i owo, 1873*
- *Kłopoty babuni, 1874*
- *Lokator poddasza, 1875*
- *Przygoda Stasia, 1879*
- *Anielka, 1880*
- *Powracająca fala, 1880*
- *Michałko, 1880*
- *Nawrócony, 1881*
- *Katarynka, 1881*
- *Antek, 1881*
- *Kamizelka, 1882*

Są to arcydzieła polskiej nowelistyki. Utwory wolne od wszelkiej retoryki czy moralizatorstwa, nie tracące przy tym ostrości widzenia trudnych polskich spraw.

W tym czasie dojrzewiała u Prusa świadomość konieczności wypowiedzania się w bardziej ambitnej formie literackiej. Za taką właśnie uważał powieść.

Prus – powieściopisarz

- **Placówka** - publikowana w "Wędrowcu" w latach 1885-86, wydana osobno w 1886;
- **Lalka** – w latach 1887-1889 (wydanie książkowe 1890) Prus publikuje w "Kurierze Codziennym" powieść - syntezę, w której panoramę życia warszawskiego 1878-79 umieścił na tle perspektywy czasowej sięgającej czasów napoleońskich;
- **Emancypantki** - Prus drukował również w odcinkach w "Kurierze Codziennym" w 1890; uważał je za swoją najlepszą powieść; jako całość w 4 tomach została wydana w 1894; powieść społeczno - obyczajową, przedstawiającą rolę kobiet w życiu zawodowym i społecznym lat osiemdziesiątych XIX w. na tle realistycznego obrazu Warszawy i prowincji;

- ***Faraon*** - publikowany w "*Tygodniku Ilustrowanym*" w latach 1895-96 (wyd. książkowe 1897), jedyną swą powieść historyczną, w której odtworzył kulturę starożytną Egiptu, oraz działanie mechanizmu władzy i walki o zmianę ustroju.
- ***Dzieci*** – powieść wydana w 1909 r, pokazuje obraz rewolucji „nieprawdziwej”; młodzi chłopcy wierzą, że uczestniczą w prawdziwej; ćwiczą cnoty wojskowe, aby przygotować się do udziału w powstaniu; tymczasem dostają się pod wpływ pseudosocjalistycznych działaczy i agitatorów, bądź wręcz zwykłych bandytów i są totalnie manipulowani; w dobrej wierze dają się uwikłać w działalność terrorystyczną, w grabieże i napady; ostatecznie giną albo degenerują się; idealistyczna młodzież zapłaci za brudne gry manipulantów politycznych

Działalność społeczna

Na przełomie XIX i XX w. pisarz głosząc potrzebę codziennej, wytrwałej pracy dla ogółu, uczestniczył w wielu pracach społecznych, m.in. w organizowaniu Kasy Przeworności i Pomocy dla Literatów i Dziennikarzy, w 1905 został członkiem Komitetu Obywatelskiego pomocy dla robotników pozbawionych z powodu strajków, środków do życia, oraz patronował wielu instytucjom i akcjom społecznym:

- 1897 - powstało *Towarzystwo Higieny Praktycznej im. Bolesława Prusa*,
- 1904 - pod Nałęczowem otwarto *Kąpiele Tanie im. Bolesława Prusa*
- 1909 - zorganizowano tzw. *Wtorki Bolesława Prusa*, tj. wykup za pieniądze społeczeństwa miejsca w łaźniach dla ubogich uczniów warszawskich szkół i ochron.

Serce serc...

Bolesław Prus zmarł 19 maja 1912 r. w Warszawie. Został pochowany na Powązkach, na grobie wystawiono pomnik dłuta S. Jackowskiego. Widnieje na nim napis: „Serce serc”. Ponadto w Warszawie znajdują się dwie tablice pamiątkowe oraz pomnik i muzeum biograficzne. Do dnia dzisiejszego przyznawane jest stypendium dla zdolnych dzieci wiejskich, ufundowane testamentem pisarza.

Cytaty

- Człowiek jest wtedy najszczęśliwszy, kiedy dokoła siebie widzi to, co nosi w sobie samym.
- Czy to nie wielka rzecz - znaczyć dla kogoś wszystko?
- Życie to głupstwo, którego początku nie pamiętamy, a końca nie znamy.
- Człowiek jest jak ćma: na oślep rwie się do ognia, choć go boli i choć się w nim spali. Robi to jednak dopóty [...] dopóki nie oprzytomnieje. I tym różni się od ćmy.
- Pozwólmy ludziom być szczęśliwymi według ich własnego uznania.
- Własne cierpienia uczą, że nikomu nie należy robić żadnej przykrości.

- Prawdziwy patriotyzm nie tylko polega na tym, ażeby kochać jakąś idealną ojczyznę, ale - ażeby kochać, badać i pracować dla realnych składników tej ojczyzny, którymi są ziemia, społeczeństwo, ludzie i wszelkie ich bogactwa.
- Doświadczony żeglarz nie walczy z prądem ani wiatrem, ale pozwala im unosić się w obranym przez siebie kierunku.
- Dusza ludu jest jak ogień pod granitem.
- Jedna bitwa szerzej otwiera nam oczy, niż dziesiątki lat spokojnych rządów.
- Człowiek dopóty nie dba o groby, dopóki nie złoży w nich cząstki siebie
- Praca rozumna i wytrwała, która nie myśli o zbieraniu owoców w tydzień po posiewie, nad przepaściami przerzuca mosty.
- Nieszczęście jest nieszczęściem tylko dla niedołęgów, dla dzielnych staje się punktem wyjścia do triumfów i ulepszeń, które inaczej nie ujrzalyby świata.

Bibliografia

- Kulczycka-Saloni Janina: Bolesław Prus. Wyd. 3 poszerz. i zm. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1967
- Prus. Z dziejów recepcji twórczości. Wybór Edward Pieścikowski. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988. ISBN 83-01-05734-3
- Szweykowski Zygmunt: Twórczość Bolesława Prusa. Wyd. 2. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1972
- Tokarzówna Krystyna: Młodość Bolesława Prusa. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1981. ISBN 83-06-00603-8